

Visietekst lichamelijke opvoeding en motoriek

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Hoger doel van de discipline	2
3	Kennisrijk bewegingsonderwijs	2
4	Coherentie als kernprincipe	3
4.1	Domeinen, subdomeinen en clusters als ordenend principe	3
4.2	Verticale coherentie	3
4.3	Horizontale coherentie binnen de discipline lichamelijke opvoeding en motoriek.....	4
4.4	Horizontale coherentie over disciplines heen	4
4.5	Diagonale coherentie	5
5	Domeinen	5
5.1	Kleinmotorische competenties	5
5.2	Grootmotorische competenties	6
5.3	Psychomotoriek.....	6
5.4	Zwemmen.....	6
5.5	Zelfconcept en interactie in groep	6
5.6	Zintuigelijke vaardigheden	6
6	Lichamelijke opvoeding en motoriek evalueren.....	7
7	Materiële vereisten	7
8	Slot	7
	Referenties	8

1 Inleiding

Lichamelijke opvoeding en motoriek is een discipline voor alle leerlingen, ongeacht hun motorische mogelijkheden, ontwikkelingsniveau of ondersteuningsnoden. Bewegen is een fundamentele manier waarop kinderen hun lichaam, zichzelf en de wereld leren kennen. Binnen [Op.stap, leerroutes voor iedereen](#) benaderen we lichamelijke opvoeding en motoriek daarom niet als een prestatiegericht vak, maar als een betekenisvolle leercontext waarin elke leerling kansen krijgt om te ontwikkelen en te leren, vertrekkend vanuit zijn eigen mogelijkheden. Het is het leergebied waarin leerlingen systematisch leren omgaan met hun lichaam in beweging, met als doel het ontwikkelen van motorische competentie, zelfsturing en duurzame deelname aan de bewegingscultuur.

Voor sommige leerlingen vraagt bewegen extra tijd, ondersteuning of aanpassing. Net voor hen is deze discipline van grote waarde. Door een afgestemd aanbod, passende doelen en gerichte begeleiding ontdekken leerlingen hun mogelijkheden, bouwen ze zelfvertrouwen op en ervaren ze groei in hun motorische en lichamelijke competentie. De focus ligt daarbij niet op beperkingen, maar op participatie, ontwikkeling en betrokkenheid.

Lichamelijke opvoeding en motoriek draagt bovendien bij aan een gezonde en actieve levensstijl. Leerlingen ervaren dat bewegen goed is voor lichaam en geest, zowel in intensieve activiteiten als in kleine, dagelijkse bewegingsmomenten. Zo leggen we de basis voor een positieve houding ten opzichte van bewegen, nu en later.

Daarnaast is dit leergebied bij uitstek een context om samen te bewegen. In groepsactiviteiten leren leerlingen rekening houden met elkaar, samenwerken en omgaan met verschillen. Ook leerlingen met motorische of ontwikkelingsmatige beperkingen nemen hierin een volwaardige plaats in. Zo versterken lichamelijke opvoeding en motoriek niet alleen motorische ontwikkeling, maar ook verbondenheid en samenleven binnen de school.

2 Hoger doel van de discipline

Lichamelijke opvoeding en motoriek beoogt de brede persoonlijkheidsontwikkeling van elk kind. Het leergebied maakt integraal deel uit van het opvoedingsproject van de school en draagt bij aan een harmonische groei waarin motorische, lichamelijke, sociale, emotionele en cognitieve aspecten met elkaar verweven zijn. Bewegen wordt hierbij niet gereduceerd tot het uitvoeren van handelingen, maar opgevat als een betekenisvolle opvoedings- en leercontext waarin leerlingen zichzelf, de ander en hun omgeving leren kennen.

Vanuit een mensbeeld waarin elk kind uniek is en gezien wordt als een persoon in ontwikkeling, creëert lichamelijke opvoeding en motoriek leerkansen die het welbevinden en de betrokkenheid van leerlingen versterken. Door positieve bewegings- en spelervaringen ontwikkelen leerlingen zelfvertrouwen, doorzettingsvermogen en verantwoordelijkheidszin. Ze leren omgaan met succes en falen, met regels en afspraken, en met verschillen tussen zichzelf en anderen.

Het hoger doel van lichamelijke opvoeding en motoriek is dat leerlingen uitgroeien tot bekwame, zelfbewuste en gemotiveerde bewegers, die op een veilige, gezonde en zinvolle manier deelnemen aan de bewegingscultuur en aan het maatschappelijk leven. Dit sluit aan bij het streven naar een actieve levenshouding, waarbij bewegen een blijvende plaats krijgt in het leven van kinderen en jongeren.

3 Kennisrijk bewegingsonderwijs

Kennisrijk onderwijs binnen lichamelijke opvoeding en motoriek vertrekt vanuit de overtuiging dat motorische ontwikkeling het resultaat is van een doelgerichte, systematische en cumulatieve leerweg. Bewegingsvaardigheden worden niet toevallig aangeleerd, maar maken deel uit van een doordacht opgebouwd curriculum waarin leerlingen stap voor stap groeien van basale bewegingservaringen naar aangepast en competent bewegingsgedrag. Binnen lichamelijke opvoeding en motoriek omvat kennis niet alleen het kunnen uitvoeren van bewegingen, maar ook inzicht in het eigen lichaam, bewegingsprincipes, veiligheidsafspraken, strategieën en attitudes die doelgericht en aangepast bewegingsgedrag mogelijk maken.

Deze opbouw volgt een spiraalcurriculum. Kernvaardigheden en kerninzichten keren herhaaldelijk terug in verschillende bewegingscontexten, telkens met toenemende complexiteit, verfijning en zelfstandigheid. Leerlingen leren bewegingssituaties benaderen vanuit diverse invalshoeken: spelgericht, gezondheidsgericht, sociaal, expressief, recreatief of functioneel. Hierdoor ontwikkelen zij zowel veelzijdige als meervoudige bewegingsbekwaamheid.

Bewegen wordt daarbij expliciet ingezet als middel tot leren. Leerlingen verwerven niet alleen motorische vaardigheden, maar ook inzicht in hun lichaam, in beweging en in zichzelf. Ze leren keuzes maken, strategieën hanteren en hun handelen aanpassen aan een taak, doel of context. De leerkracht treedt hierbij op als deskundige begeleider die via differentiatie, variatie en reflectie alle leerlingen ondersteunt in hun groei naar duurzame en zelfstandige deelname aan bewegingsactiviteiten.

Binnen het leerplan Op.Stap, leerroutes voor iedereen wordt het kennisrijke en inclusieve karakter ook voor lichamelijke opvoeding en motoriek vormgegeven via routedoelen. Ze onderscheiden verschillende leerwegen binnen het leerplan en tonen hoe leerplandoelen gerealiseerd kunnen worden voor diverse groepen leerlingen, met behoud van hoge verwachtingen voor ieders ontwikkeling. Zo bevat het leerplan naast de gemeenschappelijke leerplandoelen ook aanvullende leerplandoelen voor leerlingen die meer uitdaging nodig hebben: **plusdoelen** (+-doelen). Daarnaast voorzien **precurriculaire** (P-doelen) en **specifieke leerplandoelen** (S-doelen) ondersteuning bij de opbouw van een individueel aangepast curriculum (IAC).

4 Coherentie als kernprincipe

4.1 Domeinen, subdomeinen en clusters als ordenend principe

Binnen lichamelijke opvoeding en motoriek wordt het curriculum georganiseerd aan de hand van domeinen, subdomeinen en clusters. Deze structuur fungeert als een ordenend principe dat richting geeft aan de opbouw en samenhang van leerinhouden over de leerjaren heen. Ze maakt zichtbaar hoe motorische kennis, vaardigheden en attitudes doelgericht worden opgebouwd, herhaald en verdiept, en voorkomt versnippering in losse activiteiten.

De domeinen beschrijven de grote inhoudelijke lijnen van het leergebied en verwoorden de kernaspecten van motorische en persoonlijke ontwikkeling. Ze geven het curriculum een duidelijke structuur en maken zichtbaar welke brede ontwikkelingsdoelen het leergebied nastreeft.

Binnen elk domein zorgen subdomeinen voor verdere verfijning. Ze brengen de inhoudelijke pijlers in kaart die nodig zijn om competent te worden binnen dat domein, en ondersteunen zo een gerichte opbouw van leerinhouden in functie van ontwikkeling, leeftijd en leerjaar.

De clusters vormen vervolgens de meest concrete laag. Een cluster beschrijft een afgebakend bewegings- of competentiegebied binnen een subdomein en maakt de verticale leerlijn expliciet zichtbaar van het kleuteronderwijs tot het zesde leerjaar. Zo wordt helder welke leerinhouden en doelstellingen stapsgewijs worden opgebouwd en hoe leerlingen evolueren van eerste bewegingservaringen naar meer functioneel, zelfstandig en contextgericht bewegingsgedrag.

Bijlage 1 bij deze visietekst geeft een overzicht van alle domeinen, subdomeinen en clusters in de discipline lichamelijke opvoeding en motoriek.

4.2 Verticale coherentie

Verticale coherentie komt tot uiting in de systematische opbouw van motorische leerinhouden over de leerjaren heen. Leerlingen bouwen voort op eerder verworven motorische fundamenteën en inzichten, die herhaald, verdiept en functioneel toegepast worden in steeds complexere bewegingscontexten.

4.3 Horizontale coherentie binnen de discipline lichamelijke opvoeding en motoriek

Horizontale coherentie binnen lichamelijke opvoeding en motoriek verwijst naar de samenhang tussen leerplandoelen die binnen hetzelfde leerjaar en binnen dezelfde periode aan bod komen. Leerplandoelen uit verschillende domeinen, subdomeinen en clusters worden daarbij gelijktijdig en in samenhang aangeboden in lessen en lessenreeksen, zodat leerlingen motorische inzichten en vaardigheden niet los van elkaar verwerven, maar ontwikkelen als één geïntegreerd geheel.

Een illustratie hiervan is de samenhang tussen het domein grootmotorische competentie en het domein psychomotoriek. Leerplandoelen uit de cluster evenwicht binnen het subdomein grootmotorische vaardigheden worden daarbij verbonden met leerplandoelen rond lichaamsbesef, ruimtelijke oriëntatie en zelfregulatie. Hierdoor leren leerlingen niet enkel een beweging uitvoeren, maar begrijpen en sturen zij hun bewegingsgedrag in functie van de context.

Ook de samenhang tussen clusters binnen één subdomein draagt bij aan horizontale coherentie. Zo worden binnen hetzelfde leerjaar clusters zoals evenwicht, coördinatie en krachtregulatie niet afzonderlijk aangeboden, maar functioneel met elkaar verbonden in betekenisvolle bewegingssituaties.

Binnen lichamelijke opvoeding en motoriek worden motorische leerinhouden zo doelgericht geïntegreerd, zodat leerlingen leren handelen in plaats van afzonderlijke bewegingen uit te voeren. Het leergebied wordt daardoor aangeboden als een inhoudelijk samenhangend en logisch opgebouwd geheel, en niet als een verzameling losstaande bewegingsactiviteiten.

4.4 Horizontale coherentie over disciplines heen

Horizontale coherentie over disciplines heen binnen lichamelijke opvoeding en motoriek verwijst naar de inhoudelijke samenhang tussen leerplandoelen die gelijktijdig aan bod komen binnen lichamelijke opvoeding en andere leergebieden. Deze samenhang wordt gerealiseerd door leerinhouden en ontwikkelingsdoelen doelgericht op elkaar af te stemmen, zonder afbreuk te doen aan de vakinhoudelijke eigenheid en cumulatieve opbouw van elk leergebied.

Een belangrijke vorm van vakintegratie situeert zich in de samenhang tussen lichamelijke opvoeding en disciplines zoals wiskunde, Nederlands en communicatie en wetenschap en techniek. Leerplandoelen rond ruimtelijke oriëntatie, lichaamsschema, timing, ordening en probleemoplossend handelen binnen lichamelijke opvoeding sluiten aan bij inzichten en vaardigheden die ook in andere leergebieden worden aangesproken. Door deze leerinhouden in samenhang aan te bieden, krijgen leerlingen de kans om kennis en vaardigheden in verschillende contexten toe te passen en te verdiepen.

Ook vaardigheden zoals zelfsturing, concentratie, samenwerken en reflecteren worden binnen lichamelijke opvoeding en motoriek ontwikkeld in betekenisvolle bewegingssituaties en ondersteunen het leren in andere vakken. Actieve en bewegingsgerichte werkvormen dragen zo bij aan het begrijpen, toepassen en verankeren van leerinhouden, zonder dat lichamelijke opvoeding gereduceerd wordt tot een louter ondersteunend middel.

Tegelijk blijft lichamelijke opvoeding en motoriek een vakdiscipline met een eigen logica, leerprogressie en kerninhouden. Vakkenintegratie gebeurt daarom doelgericht en selectief, vertrekkend vanuit concrete leerplandoelen binnen lichamelijke opvoeding en motoriek. Bewegingsactiviteiten worden niet willekeurig gekoppeld aan thema's uit andere vakken, maar sluiten aan bij zowel motorische leerdoelen als bij de leerdoelen van het betrokken leergebied.

Door deze doordachte vakintegratie wordt lichamelijke opvoeding en motoriek een actieve en gelijkwaardige partner binnen een kennisrijk curriculum. Het leergebied versterkt samenhang en betekenisvol leren, terwijl elk vak vanuit zijn eigen logica blijft bijdragen aan de brede ontwikkeling van alle leerlingen.

4.5 Diagonale coherentie

Diagonale coherentie binnen lichamelijke opvoeding en motoriek verwijst naar de samenhang tussen verticale en horizontale coherentie, en naar de wijze waarop motorische leerinhouden systematisch worden opgebouwd over de leerjaren heen en tegelijk functioneel worden ingezet in andere leergebieden. Hierdoor ontstaat een consistent en samenhangend curriculum waarin leren zich verdiept en verbreedt over verschillende leercontexten.

Motorische kerninhouden keren doelgericht terug doorheen de leerjaren en worden telkens verder opgebouwd en verfijnd. Zo evolueren leerlingen van eenvoudige bewegings- en lichaamservaringen naar meer complexe, doelgerichte en contextgebonden vormen van bewegingsgedrag. Deze opgebouwde motorische inzichten en vaardigheden worden niet enkel binnen lichamelijke opvoeding en motoriek verder ontwikkeld, maar ook functioneel ingezet in andere leergebieden.

Een concreet voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van ruimtelijk inzicht, lichaamsbesef en bewegingsplanning (stapsgewijs oplossen van een bewegingsprobleem). Deze leerinhouden worden binnen lichamelijke opvoeding systematisch opgebouwd en verdiept, en ondersteunen tegelijk het leren in andere disciplines, zoals het interpreteren van ruimtelijke relaties, het plannen van handelingen en het uitvoeren van complexe taken. Ook vaardigheden zoals zelfsturing, concentratie, samenwerking en probleemoplossend handelen worden via beweging ontwikkeld en vinden toepassing in diverse leercontexten.

Door deze wisselwerking tussen verdieping binnen het leergebied en toepassing over disciplines heen krijgt lichamelijke opvoeding en motoriek een duidelijke plaats binnen een coherent en kennisrijk curriculum. Motorisch leren wordt zo duurzaam verankerd en betekenisvol ingezet, met respect voor de eigenheid en opbouw van elk leergebied.

5 Domeinen

Binnen lichamelijke opvoeding en motoriek functioneren de domeinen als een ordenend principe voor het curriculum. Ze structureren de leerinhouden en maken zichtbaar hoe motorische kennis, vaardigheden en attitudes systematisch worden opgebouwd, verdiept en verbonden over de leerjaren heen.

5.1 Kleinmotorische competenties

Kleinmotorische competenties hebben betrekking op de verfijnde aansturing van handen en vingers, spierspanning en functionele grepen. Ze zijn essentieel voor zelfredzaamheid, dagelijkse handelingen en schools leren. Binnen lichamelijke opvoeding en motoriek worden deze vaardigheden geïntegreerd in bewegings- en spelcontexten, waarbij leerlingen leren hun handen doelgericht, gecontroleerd en functioneel te gebruiken in samenhang met houding en lichaamssturing.

Aandacht voor kleinmotoriek binnen dit leergebied ondersteunt niet alleen manipulatieve vaardigheden, maar versterkt ook motorische planning, aandacht en doorzettingsvermogen.

5.2 Grootmotorische competenties

Grootmotorische competenties omvatten een brede waaier aan basis- en specifieke vaardigheden zoals lopen, springen, klimmen, werpen, vangen, balanceren en zwemmen. Leerlingen bouwen deze vaardigheden gradueel op en leren ze functioneel inzetten in uiteenlopende bewegings-, spel- en sportcontexten alsook in het dagelijks leven.

De focus ligt op **aangepast motorisch gedrag**: leerlingen leren hun bewegingen afstemmen op hun eigen mogelijkheden, op materiaal, ruimte en medespelers. Dit draagt bij aan hun zelfredzaamheid, veiligheid en fysieke competentie op latere leeftijd... Ook alternatieve of ondersteunende manieren van bewegen krijgen hier een volwaardige plaats, zodat elke leerling kan participeren binnen de bewegingscultuur.

5.3 Psychomotoriek

Psychomotoriek verbindt beweging met lichaamsbeleving, ruimte- en tijdsperceptie en zelfregulatie. Leerlingen leren hun bewegingen plannen, controleren en bijsturen op basis van wat ze voelen en waarnemen. Dit draagt bij aan motorische efficiëntie en veiligheid, maar ook aan concentratie, leerbereidheid en emotioneel evenwicht.

Binnen dit domein ontwikkelen leerlingen inzicht in hun eigen bewegingsmogelijkheden en leren zij spanning, tempo en kracht afstemmen op taak en context.

5.4 Zwemmen

Zwemmen neemt binnen lichamelijke opvoeding en motoriek een bijzondere en maatschappelijk relevante plaats in. Het is tegelijk een essentiële levensvaardigheid, een volwaardige bewegingsvorm en een krachtig middel om motorische, fysieke en persoonlijke ontwikkeling te ondersteunen. In het curriculum wordt zwemmen gefaseerd aangeboden. Dit betekent dat de school zelf verantwoordelijkheid opneemt voor de planning, organisatie en spreiding van het zwemonderwijs, in functie van de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerlingen en de lokale context. Door te werken in fases kan het leerproces doelgericht opgebouwd worden, met aandacht voor herhaling, verdieping en duurzame vaardigheidsontwikkeling.

5.5 Zelfconcept en interactie in groep

Lichamelijke opvoeding biedt rijke kansen voor de ontwikkeling van een realistisch zelfconcept en sociaal functioneren. In bewegings- en spelsituaties leren leerlingen samenwerken, verantwoordelijkheid opnemen, leidinggeven en volgen, omgaan met winst en verlies en respect tonen voor anderen.

Door samen te bewegen leren leerlingen zichzelf en anderen beter kennen. Ze groeien in zelfvertrouwen, sociale competenties en verbondenheid, en leren functioneren in relatie tot zichzelf, de ander en de omgeving.

5.6 Zintuigelijke vaardigheden

Zintuigelijke vaardigheden vormen een fundamentele bouwsteen voor motorisch leren. Door de integratie van visuele, auditieve, tactiele, proprioceptieve, interoceptieve en vestibulaire prikkels leren leerlingen hun lichaam beter kennen en hun bewegingen nauwkeurig afstemmen op hun lichaam en hun omgeving.

Multisensorische ervaringen ondersteunen motorische controle, leertransfer en inclusieve deelname aan bewegingsactiviteiten, in het bijzonder voor leerlingen met verhoogde ondersteuningsnoden.

6 Lichamelijke opvoeding en motoriek evalueren

Kwalitatief onderwijs in lichamelijke opvoeding en motoriek steunt op een sterke samenhang tussen motorische vaardigheden, bewegingsinzicht, attitudes en betrokkenheid. Deze verschillende aspecten van motorisch leren komen niet altijd in dezelfde mate tot uiting in evaluatiesituaties. Zo is bewegingsinzicht vaak moeilijk rechtstreeks meetbaar in een summatieve setting en wordt het eerder zichtbaar in observaties van bewegingsgedrag, reflectiemomenten en begeleidend gesprekken.

Ook bij motorische vaardigheden gaat het niet uitsluitend om het correct uitvoeren van een beweging, maar om het functioneel en aangepast inzetten van bewegingsmogelijkheden in diverse contexten. Evaluatie richt zich daarom niet enkel op eindprestaties, maar ook op het leerproces, de inzet, de groei en het vermogen van leerlingen om hun motorisch gedrag bij te sturen.

Bij het evalueren van lichamelijke opvoeding en motoriek is een pragmatische en ontwikkelingsgerichte aanpak nodig, met oog voor het doel van de evaluatie, de aard van de leerdoelen en de ontwikkelingsfase van de leerling. Zowel formatieve als summatieve evaluatievormen worden ingezet om het leren te ondersteunen en leerlingen feedback te geven op hun motorische ontwikkeling.

Evaluatie binnen lichamelijke opvoeding en motoriek heeft niet tot doel om leerlingen te selecteren of te vergelijken op sportieve prestaties, maar om na te gaan in welke mate zij klaar zijn om actief, veilig en met vertrouwen deel te nemen aan bewegingsactiviteiten in de maatschappij. De focus ligt op brede motorische competentie en duurzame deelname aan beweging.

7 Materiële vereisten

Het realiseren van kennisrijk, doelgericht en samenhangend onderwijs binnen de discipline lichamelijke opvoeding en motoriek veronderstelt ook geschikte materiële randvoorwaarden. Materiële voorziening staan ten dienste van het leerproces en zijn geen doel op zich. Het gaat erom dat leerlingen voldoende kansen krijgen om kerninhouden systematisch te verkennen, te oefenen en te verdiepen

Bijlage 2 bij deze visietekst biedt een overzicht van de materialen die nodig zijn om de doelen van de discipline lichamelijke opvoeding en motoriek binnen Op.stap, leerroutes voor iedereen te realiseren. Deze lijst is richtinggevend en ondersteunt de scholen bij het uitbouwen van een kwaliteitsvol en coherent aanbod. Scholen hoeven deze materialen echter niet volledig zelf aan te kopen: voor specifieke behoeften kunnen zij samenwerken met lokale partners, zoals jeugdverenigingen, uitleendienst, sportclubs of gemeentelijke diensten. Zo krijgen leerlingen toch de kans om met diverse instrumenten, materialen en technieken kennis te maken, zonder dat de school elk item afzonderlijk hoeft te voorzien.

8 Slot

Deze visie plaatst lichamelijke opvoeding en motoriek binnen een kennisrijk en samenhangend leerplan, waarin bewegen wordt benaderd als een betekenisvolle leercontext voor alle leerlingen. Het leergebied draagt bij aan de brede ontwikkeling van kinderen door motorische groei te verbinden met welbevinden, zelfvertrouwen, sociale interactie en betrokkenheid.

Door in te zetten op een doordachte opbouw van motorische leerinhouden over de leerjaren heen, krijgen leerlingen de kans om hun bewegingsvaardigheden stap voor stap te verdiepen en toe te passen in uiteenlopende situaties. Coherentie vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Via deze principes streven we naar gelijke onderwijskansen voor al onze leerlingen. Door kerninhouden expliciet te maken en systematisch op te bouwen, wordt voor alle leerlingen een stevige motorische basis gelegd, met ruimte voor differentiatie en ondersteuning waar nodig. Zo blijft de lat hoog, terwijl elk kind de kans krijgt om te groeien binnen zijn of haar mogelijkheden.

Referenties

- Florquin, V., & Bertrands, E. (2017). *Speelkriebels*. Leuven: Acco Uitgeverij.
- Greveling, S. (1996). *Doorgaande leerlijnen in het bewegingsonderwijs*.
- Hazelebach, C. (2017). *Beter leren bewegen in basisonderwijs en brugklas*. Lichamelijke Opvoeding, 105(4), 16-19.
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2018). *ZILL: Motorische en zintuiglijke ontwikkeling*. Brussel: Katholiek Onderwijs Vlaanderen.
- Roelandt, F., Soons, B., & Van Schuylenbergh, R. (2014). *Een leerlijn zwemmen: Safe and Simple*. Leuven: Acco Uitgeverij.
- Schipper-van Veldhoven, N. (2016). *Sport en lichamelijke opvoeding in pedagogisch perspectief: een gouden kans*. Zwolle: Windesheim.
- Stegeman, H. (2007). *Bewegingsonderwijs: belang, bedoeling en bevindingen*. Lichamelijke Opvoeding, 95(1), 6-9.
- Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs. (2000). *Ontwikkelingsplan voor de katholieke kleuterschool*. CRKLKO.
- Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs. (2011). *Leerplan lichamelijke opvoeding*. Brussel: DOKO vzw.